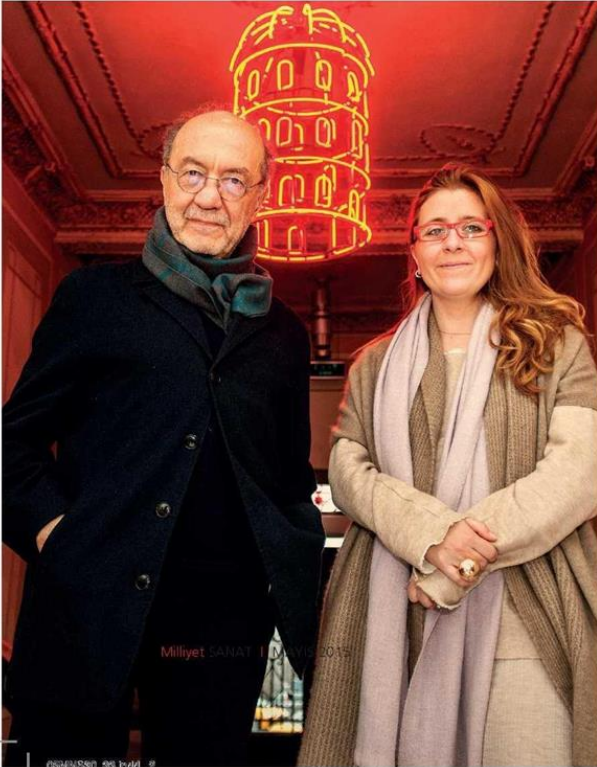

PLASTİK SANATLAR >>>

Defne Ayas: "Tüm kalbimizi ortaya koyduk"

Sanatçı Sarkis'in ışıktan yola çıktığı, neon gökkuşakları, vitraylar, aynalarla oluşturduğu eseri "Respiro" bu yıl Venedik Bienali Türkiye Pavyonu'nda... Pavyonun küratörü Defne Ayas'la eseri ve Sarkis'in sanatını konuştuk.

30

Milliyet SANAT 01 MAYIS 2015

FISUN YALÇINKAYA

fisun.yalcinkaya@milliyet.com.tr

Venedik Bienali 56. Uluslararası Sanat Sergisi Türkiye Pavyonu'nda, bu yıl Türkiye'nin önde gelen sanatçılarından, kavramsal sanatın öncüsü Sarkis'in eseri "Respiro" Defne Ayas küratörlüğünde sergilenecek. İtalyanca nefes anlamına gelen "Respiro" başlıklı yerleştirmesinde kendi deyişle izleyiciyi, "Zamanların başlangıcına, ilk gökkuşağına, diğer bir deyişle ışığın ilk kırılma anına," götürmeyi amaçlayan sanatçı, sergi hazırlıkları sırasında konuştuğumuzda, "Halen gidiş süreci içindeyiz. Sonunda nasıl bir çocuk çıkacağını söyleyemem, ama güzel bir şey çıkacağına benziyor," dedi. İstanbul Kültür Sanat Vakfı (IKSV) koordinasyonunda gerçekleştirilecek Türkiye Pavyonu sergisi, bienalin ana mekanlarından Arsenale'deki Sale d'Armi binasında yer alacak. 2012 yılından bu yana Hollanda'daki Witte de With Center for Contemporary Art'ın direktörlüğünü sürdüren küratör Defne Ayas'tan bu büyük eserin yapıtaşlarını dinledik.

Sarkis, Türkiye Pavyonu küratörü Defne Ayas'la birlikte.

Bu yılki Venedik Bienali Türkiye Pavyonu'ndan bir görüntü.

Sarkis'le Venedik Bienali'nde çalışmak ne ifade ediyor?

Böyle titiz bir ustayla çalışırken tüm kalbimizi ortaya koyuyoruz. Nerede duracağımıza, nereye neyi koyacağımıza titizlikle karar veriyoruz. Sanat tarihinin gizlerini bir araya getiriyor bu proje. Louvre'daki Paolo Uccello'nun "Battaglia di San Romano / San Romano Muharebesi" resmine, Matthias Grünewald'in "Isenheim Altarpiece"ine yeniden bakmayı öğreniyoruz. Giorgione'nin Accademia'daki "The Tempest" (Fırtına olarak çevrilebilir) adlı resmindeki esrarengiz bekleyişe frekans ayarlıyoruz. Radikal film rejisörlerden terk edilmiş saraylara nefis bir yolculuk bu. Uzun uzun konuşuruz biz, ancak bilirsiniz siz de, eski İstanbul insanları vardır, her lafları altın gibi düşer, yerine oturur, sessizliklerinde seslerinden daha çok mana vardır. Sarkis'le çalışırken onu çok hissediyorum.

Sarkis'in yeri nedir size göre Türkiye sanatında?

Bir sürü sanatçı için kutsal bir konumu var Sarkis'in. Ayrıca kendisi İstanbul'la devamlı temasta, düzenli olarak İstanbul'da çalışmaya da devam ediyor, müthiş üretken biri... Son yıllarda da, İstanbul Modern'de, Galeri Mana'da açılan sergileriyle

devamlı ilişkisini korudu. Bildiğiniz gibi eğitimci tarafı da vardır Sarkis'in. Pontus Hulten'le Paris'te eğitim verdiğinde kimi zaman sekiz saat kesintisiz sürmüş dersleri. Temas insanıdır, temas ettiğini de bir evirmek ister. Korkusuz, iyi bakan insan sever. Sarkis'in mükemmeliyetçi karakteri ve disiplinli çalışma düzeni gerçekten Türkiye'de örnek niteliğinde. Respiro'ya da yansıyor bu... Venedik Bienali'ndeki eserde, neonların nasıl birbirine bağlandığından masaların ayaklarına kadar her detaya dikkat ediyor. "Detayda gizlidir Tanrı," demiş hem sanat tarihçisi Aby Warburg hem de mimar Mies van der Rohe. Bizim kuşakta böyle bir mükemmeliyetçilik görmek ender. Otonom bir bağımsızlık kalesi diyebiliriz Sarkis için. Yaptıklarıyla kendine bir alan açmış, dil üretmiş biri. Sevim Burak'la, Füsün Onur'la, Fürey'a'yla dostluğu, kadın sanatçılara verdiği değer, hatta manevi destek de ayrıca önemli. Mükemmeliyetçi bir kale ve bu açıdan da dokunulmaz biraz.

Bağımsızlık durumu hakkında ne düşünüyorsunuz? Örneğin atölyesine yılda yalnız birkaç defa ziyaretçi kabul ettiğini biliyorum. Bu nasıl bir mesafe sağlıyor ona?

Sarkis'in her enstalasyonu bir atölye kurumu demek. "Respiro" şu anda atölyesi gibi oldu diyebilirim. O sıcaklıkta... Atölyesi de onun evi gibi. Sarkis birine güvenirse rahatlıkla risk ve inisiyatif alabilen bir insan. Bunun için de o kişinin kendisini anlayabileceğine inanması gerekiyor. O zaman kapıları açıyor. En azından benim naçizane itibam bu.

Nasıl materyaller oluşturuyor "Respiro" eserini?

Kimi insan vardır yaş aldıkça dünyaya küser, dünyanın gerilediğini düşünür. Sarkis öyle değil, insanlıktan umutlu halen... İnsanlığa çok kıymet veren biri... Düşünce tarzı ve kalbiyle acıları kavururken, o bilgilerle insanlığa olan hayranlığını öğütüyor ve uygarlık için hep yeni üretim peşinde koşuyor. "Respiro" da ışığın önemi çok. Işık; aydan, neondan, mekandan da gelebilir, altından da kırılabilir, ama hep bir ışık girmesi ve çıkması lazım. Fikirlerin materyalle birleşimine de bakar Sarkis... Her şeyin özünde ve yerinde olması lazım... Kendisi mimarlık ve sanat tarihi bilgisiyse biraz da şaman ya da büyücü gibi...

Büyücü demişken, mistik bir tarafı da var Sarkis'in. Bu yönüyle ilgili ne söylersiniz?

Eleştirel bir mistisizmi var. Akli rafa kaldırmadan oluşturduğu, okumaları ve seyahatleriyle yoğrulmuş ve beslenmiş bir içgüdü performansı aslında. Öte yandan kendisinin kutsal mekan bilgisi çok. Gençliğinde, papaz mı yoksa ressam mı olsam, diye kararsız kaldığı kısa dönem de geçirmiş. Sonra Judas'ın ihanetini öğrenince, dinden vazgeçmiş. Bugünse Sarkis dine bakışıyla ilgili, "Benim için en büyük din özgürlüktür," der.

Özel bir beste hazırlandı. Müzik eserle nasıl birleşiyor?

Sarkis'in davet ettiği İtalyan besteci Jacopo Baboni-Schilingi yedi rakamı üzerinden gitti bestede. Yedi gökkuşağının da renk sayısı. Kendine göre o Sarkis'in çizdiği gökkuşağının yedi rengini ve kırıldığı yerleri yorumladı. Kompozisyonun içinde yedi tane melodi, onun içinde de yedi varyasyonumuz var. Müzik eserde yerleştirilen iki gökkuşağı arasında gidip geliyor, ama hiç kendini tekrarlamıyor. Nefes gibi...

İNSANLIK TARİHİNE REFERANS VAR

1915'in 100. yılında Sarkis'in bienale katılımı üzerine de konuşuldu. Bununla ilgili ne söylemek istersiniz?

1915'e bir ışık tutabilecekse bu mekan ne ala. Sarkis'in dedeleri de etkilenmiş kırimdan. Ama hiçbir zaman direkt olarak ilişkiye geçmiyor eserleriyle Sarkis. İşine savaştın, soykırımların dünya mirası olması üzerinden bakıyor. 1915'e doğrudan referansımız yok ama insanlık tarihine, sanat ve savaş ilişkilerine referanslar var. Bu referanslar da izleyici yorumuna açık.

“Respiro” eserinin parçası olacak 36 vitraydan biri gökkuşağı renklerinde boyanan merdivenleri gösteriyor.

Eserin parçaları mekana nasıl dağılıyor?

Mekan sulu boya parmak izleriyle desenli iki aynayla ortadan ikiye bölünüyor. İki tarafa neon gökkuşağı yerleşiyor. Ve boyuna 36 vitray konuyor. 36 vitrayın içinde 36 değişik imge var. Bir yandan Orta Çağ vitrayı, fotoğraf sanatı, ışık ve sanat tarihi bir araya gelebiliyor. İmajlardan biri, örneğin, Ayasofya Müzesi'nde restorasyon sırasında 2009'da ortaya çıkan altı kanatlı melek figürü... Bir diğeri, Gezi sonrası gökkuşağı renklerinde boyanan merdivenler. Öte yandan Ermeni-Gürcü yönetmen Sergey Parajanov'un yeni uyanmış hali, Hrants Dink'in bir nar suyu sıkma tezgahı önünde gülümsemesi... Bütün bunlar vitrayda biraz da ikona dönüşüyorlar. Öte yandan bu imgelerin okumasını Sarkis, izleyiciye bırakıyor. Çok da bunların tarif edilmesini istemiyor. "Ortak bir bilinçaltına gidebilecek miyiz?" diye soruyor çünkü imgeler üzerinden.

Sarkis uzun süredir çocuklarla atölyeler düzenliyor. "Respiro"da çocukların işin içine dahil edildiği bir kısım var. Ondan bahsedebilir misiniz?

Bizim atölyemizde, Sarkis aynanın üzerine meteorlardan oluşturan kozmik desenler çizdi. Üzerine de çocuklar suluboyaya basıpellerini, buraya incecik parmak izlerini bıraktılar. Öte yandan bu sergi için yaptığımız kitabı, projenin yapımı sırasında doğan üç çocuğa adadık. Bunlardan biri de benim yeni doğan kızım. Üretken bir projemizin olduğu kesin!

Mekana nasıl bir ilişki kurduunuz?

Tamamen kendi zaman ve mekan duygusunu yaratmak üzere bir mekan. Sarkis burayı ziyaret etti Mayıs 2014'te. Mekanı sevdi; ancak, burayı nasıl açabiliriz, diye düşünmeye konuldu. Tavanımızdan ışıklar sızıyor, 800 yıllık ahşap kirişler, iki yanımızda da cam, tuğla duvarlar. İki tarafımızda da iki ayrı ülke pavyonu olacak. Müziğimizden ötürü orayı perdelerle ayırıyoruz. Mekana gelince, ben burada bir nefes alayım, diyeceksiniz. Bienal curcunası dışında otonom bir yer kurmak istedik.

MS

Venedik Bienali, Arsenale, Sale d'Armi Binasi / www.labiennale.org / Bitiş tarihi: 22 Kasım 2015